

КОЛЛЕГИЯЛА

Белгилерча жетишимле, тамамланыллык жумушла да бардыла

Сабий чыгармачылыккы «Кюн шахар» академиясында КМР-ни Билим берүү, илму эм жаш тѳлѳ жаны бля министрствосуну кезуилоу коллегиясы бардырылганды. Анда озган жылны эсеплери чыгарылгандыла эмда быйыл тамамланырык жумушла белгиленгенди.

Бу кезиуде коллегияны иши жангы форматда кыралганды: видеоотчетну хайырындан битеу айтылган затланы керюрге да онг болганды. Дагыда бир огурлуу иш: озган жылда журналист билим беруюно юсюнден жазган материаллары жыйымдыкыда басмалангандыла.

Ары жалаанда махтау статья угай, кемчиликке ачыкыланган ишле да киргенди. Жыйылынуу ача трупп, КМР-ни Правительство Председатели орунбасары - билим берую, илму эм жаш тѳлѳюно ишлери жаны бля министр **Нина Емужева** журналистлеге борчларын тынгылы тамалаганлары ючюн жюрюк ыразылыгын билдиргенди. - Арт жылда федерал эм регионал программаланы

урунады, алааны санында РАН-ны, РАО-ну, РАЕН-ни тѳрт член-корреспонденти, илмуланы юч жюз бля алтымыш докторлары, минг бля жюз кандидатлары. Онсегиз диссертация совет да ишлейди бусагатада.

Школга дери билим беруюно юсюнден айтханында, **Нина Емужева** битеу сабийлеге да садикледе жерле болганын чертгенди. Сѳзсюз, ол уллу жетишимди. Кѳп школга жангы отоула кышулгандыла, алада ууак балалага кыаумла ачылгандыла.

Алай мардалага кѳре, юч жылы болмаганлага эки метр бля жарым квадрат метр керекди. Юч жылдан жети жылга дери сабийлени хар бирине уа - эки квадрат метр. Садиклени асламысы ол жоруклага келишмейди.

Нек? Атала-анала ююрлени кечиндири ючюн, ишке чыгарга керекди, садикледе уа жерле жетишмейди, аны хатасындан бир группада жыйырма-жый-

рма беш баланы орунуна кызык элли болады. Сѳзсюз, гитчеликени саны ѳсѳп барганы бек аламатды, алай алааны барысын да республикада айнытуу онгла жокдула.

Нина Емужева 2013 жылдан башлап шѳндюге дери Къабарты-Малкъарда тогуз сабий сад ачылганды дегенди. Дагыда сексенди уа тынгылы ремонт этилгенди. Бу ишлени хайырындан тѳрт минг бля беш жюз чаклы жангы жерле кыралгандыла.

Республикада сакъат сабийлеге тынгылы билим берир ючюн да кѳп зат этиленди. «Доступная среда» деген кырал программга отуз жети школ кыатышханды, алада пандусла ишленгенди, атаждан этажга минерча онгла кыралгандыла. Саулугу не осал болса да, адам билим алырга эркинди.

Жарсыуга, арт жылга дери сакъатланы окутуу жаны бля эркинликке жалаанда кыагытда жазылып эдиле, жашауда бардырыл-

магандыла. Энди болум тюрленгенди, власть, жамауат организацияла да бу проблемага аслам эс бурладыла.

Коллегияда ФГОС-ланы (билим берюде федерал кырал стандартланы) окутуу ишке кийируу кыалай барганы да сюзюлгенди. Сора бир кырал экзаменге быйыл да тынгылы хазырланырга кереклиси чертилгенди.

Коллегияда министрствону бѳлюмлени таматарлары ишлени юсюнден отчетла этгенди, районда управленияланы башчылары да сѳлешгенди. КМР-ни Башчысыны Администрациясы таматары **Мухамед Кодзоков** а бу ведомство отчет кезиуде хайырлы ишленени белгилегенди. Жыйылынуу ахырында аны жангы жылга ишени планы кыабыл этилгенди.

БЕГИМИ
1. Къабарты-Малкъар Республиканы **Т. ЕГОРОВА** *Нальчик шахар, 2016 жыл 25 февраль, №424-П-П*

Туризмни айнытырга онгла асламдыла, алай аланы толу хайырланырга керекди

КМР-ни Курортла эм туризм министрствосуну коллегиясыны 2015 жылда ведомство ишени эсеплени чыгарыу эмда 2016 жылга борчла салыу бля байламлы жыйылыу болганды. Анга Правительство Председатели биринчи орунбасары **Мусаед Дадов, Парламентни спорт эм туризм жаны бля комитетини таматары **Мурат Карданов**, министрствого кирген структураланы, турист-рекреация эм санаторий-курорт предпритияланы келечилери кыатышхандыла.**

Министерство белгиленген кезиуде кыалай иш тамамлаганыны, аны жетишилери бля проблемаларыны юслеринден аны башчысыны орунбасары **Владимир Афаунов** айтханды. Ол билдиргенча, 2015 жылда республикага солурга 300 минг адам келгенди, аладан онбеш минги тыш кыралдан эдиле. Ол а 2014 жылдан эсе онбеш процентте кѳндю. Туристле тапкыкыга 134 жери болган тѳрт жангы кыонак юй ишленгенди, «Эльбрус» комплексни айнытуу да барады. Эки проект - «Атажукинск парк» эм «Кавказавтосити» турист-рекреация кластерлени кырау - туризмни айнытуу федерал целевой программасына киргенди.

Russia Travel миллет турист порталга республикада соллу маршрутла салынырыкыдыла эмда регион турист паспорту хазырланырыкыды. Жылы-Суу багысу-саулукну ючюлеу жерни соллу объектерини жол карталары жарашдырылганды. Уллу Дарий жолу Кавказда кесегине «Чайный экспресс» деген темир жол жолочулук кыралганды.

Биогонлюкде, кыралны ичинде туризм айныганды, тыш кыралда ахшы сервислери бля курортланы керюп келгенле бизге энтта да кыайтырга сюерча этерге тийишлиди. Кѳп санаторийлерибизге бля кыонак юйлерибизге ремонт этерге, аланы биогонлюг илемлеге келишген оборудовани бля жалчытырга, республикада соллу онгланы юслеринден билдириулени жаырга керекди.

Быйылга борчланы юслеринден айтханда, башында сагынылган проектлени жашауда бардырыуга, санаторий-курорт учрежденияла бля ишлеуге, мында солурга сюйгенлени санын кѳбейтирча мадарла этюге энчи эс бурулукду, дегенди ол.

Туризм бля байламлы предпритияла бля общественда иш кыалай кыралганыны юсюнден «Курорт Эльбрус» ачык акционер обществену баш директору **Беккаланы Хыйса**, «Каббалкальнист» обществену баш директору **Ахкъбекланы Азрет**, «Курорт «Нальчик» обществену баш директору **Арсен Шумахов** билдиргенди.

Беккаланы Хыйса айтханга кѳре, ала бек биринчи канат жолланы ишлерин жалчытыуга, тау-ялыг трасаланы тап халда тутууга, регионнга инвестицияла ас-

лам келирча этюге кыайтырадыла. Былтыр Европада эм бийик канат жолу ючюнчю кесегин ишленгенди, кыалганларына ремонт этилгенди. Алгарыкыда Россейни тау лыжалдан чемпионатын бардырыуга тири кыатышхандыла, спортчуланы, тренерлени да ыразылыкларына тапхандыла.

Алай Эльбрус эки эм уллу жарсыу, ол белгилегенча, экология болум эм жолла бля байламлыдыла, кир-кипчик атылган кѳп жер барды, жолдада бѳтуыланы теренликтери уа 1,5 метрге дери жетеди, дегенди ол.

Арсен Шумахов да артык кыуанырча шартла келтирмегенди. Алай бля 2015 жылда курортну санаторийлери уллу кыоранча этгенди. Белгилесича, былтыр бизни учрежденияларыбызда Украиндан, ары дери уа Сириядан да кыачынчыла жашагандыла. Аланы керекленин жалчытыуга ахча заманында бѳлюммегени, газга, башха затлага борчла этмѳс ючюн займла алынганлары себепли талай предпритияе банкрот болурга аздан кыалганды.

Этилген мадарланы хайырындан жылы ахырына ала финанс болумларын тюзетгенди, ишчи жерлени санын азайтырга тышмегенди. Андан тышында, мекиялга ремонт этилгенди, быргыла, чыракыла алышындырылгандыла, юйлени тийрелери тапландырылгандыла.

Ахкъбекланы Азрет а битеу онгарыбыз бола тургыялай, алынизмни айнытырча зат этилмегенине энчи магына бергенди. Бир неча скалодром проблеманы тамамларык тойюлдо, мында даражалы турнирле бардырырга жарарыкыды, жангы да бу сферага эс бурурга керекди, дегенди ол.

Битеу айтылган бля байламлы кесини оюумун **Мусаед Дадов** билдиргенди.

- «Север Кавказын курортлары» обществену бля бирге ишлену хайырындан кѳп зат этилгенди. Алай болса да, бир кыауум проблема кетерилмегенди. Сѳз ючюн, кѳпле официальной халда ишлемейди, налога телемейди. Жер-молк, финансла жаны бля да ачыкылы болурча этерге тийишлиди, - дегенди ол.

Ахырында ведомствону башчысы **Ислам Хасанов** курортну игилендири ючюн ала кыолдан келгенни аямалыкыларын белгилегенди.

Битеу айтылган бля байламлы кесини оюумун **Мусаед Дадов** билдиргенди.

Ахырында ведомствону башчысы **Ислам Хасанов** курортну игилендири ючюн ала кыолдан келгенни аямалыкыларын белгилегенди.

Битеу айтылган бля байламлы кесини оюумун **Мусаед Дадов** билдиргенди.

КУЛЬЧАЛАНЫ ЗУЛЬФИЯ.

БЕГИМИ
2016 жыл 26 февраль
Нальчик ш. №130/1-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутатына «Единая Россия» Битеуроссей политика партианы Къабарты-Малкъар регион бѳлюмо кѳргюзтген кандидатланы тизмесине кѳре айрылган **Афасижев Юрий Сафарбиевич** депутат полномочиялары болжлдан алга тохтатылганлары ючюн эмда депутатга регистрация этилген кандидат **Шансигова Рахима Муксидовна** бош болган мандатны алырга унамаганыны юсюнден жазып билдиргени бля байламлы «Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатланы айыруу юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2008 жылда 5 августда чыгарылган 56-РЗ

БЕГИМИ
2016 жыл 26 февраль
Нальчик ш. №130/1-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутатына «Единая Россия» Битеуроссей политика партианы Къабарты-Малкъар регион бѳлюмо кѳргюзтген кандидатланы тизмесине кѳре айрылган **Афасижев Юрий Сафарбиевич** депутат полномочиялары болжлдан алга тохтатылганлары ючюн эмда депутатга регистрация этилген кандидат **Шансигова Рахима Муксидовна** бош болган мандатны алырга унамаганыны юсюнден жазып билдиргени бля байламлы «Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатланы айыруу юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2008 жылда 5 августда чыгарылган 56-РЗ

БЕГИМИ
2016 жыл 26 февраль
Нальчик ш. №130/1-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутаты Савченко Наталья Вячеславовнаы регистрация этинуо юсюнден

БЕГИМИ
2016 жыл 26 февраль
Нальчик ш. №130/2-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Айыруу комиссиясыны «Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутатыны бош болган мандатны депутатга «Единая Россия» Битеуроссей политика партианы Къабарты-Малкъар регион бѳлюмо кѳргюзтген кандидатланы тизмесине кѳре регистраия этилген **Савченко Наталья Вячеславовна** беруюно юсюнден» 2016 жылда 26 февральда чыгарылган 130/1-5-чи номерли бегимине эмда «Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини депутатла айыруу юсюнден» Къабарты-Малкъар Республиканы 2008 жылда 5-чи августда чыгарылган 56-РЗ номерли

БЕГИМИ
2016 жыл 26 февраль
Нальчик ш. №130/2-5

Къабарты-Малкъар Республиканы Парламентини бешинчи чакырылыууну депутаты Савченко Наталья Вячеславовнаы регистрация этинуо юсюнден

ЮЙРЕТИУ

Солууларын тыйып тынгылагандыла

Бу кюнде Прохладный шахарны 3-чю номерли кадет школ-интернатында кыонакыда КМР-де Адамны эркинликлери жаны бля уполномоченный, тарых илмуланы доктору, профессор, Къабарты Малкъарда бля Кырачай-Черкесде илмуланы сыйлы кыулукчусу, Афган урушну ветераны полковник Зумакулланы Борис, КМР-ни Парламентини депутаты Афган урушну ветеранларыны союзуну башчысы Тимур Тхагалегов эм подполковник, аскер лѳтчкиспытатель Биттирланы Борис болгандыла. Ол кюн зал толу эди. Тюбешиуге кадетледен бля устазладан сора башхала да келген эдиле.

Баам, дунияда аскерчи деген сѳз бир заманда кесини магынасын тас этерик болмаз. Афганистандан Совет Союзну солдатлары чыккыганлы жыйырма жети жыл болду. Ата журтларындан узакта тогуз жылдан артык заманын армияга чакырылганла салынган борчну тийишлисича толтургандыла. Кишилликлери, батырлыклары бля прохладначыла да белгилениди. Мындан кетген алты жаш жигитча жан бергенди. Жыйылганла тамата лейтенант Николай Козодеровну, рядовойла

Николай Брянцевни, Виктор Бикини, Виктор Дименкону, Владимир Кулакны эм Сергей Есипкону бир минут шош сюелип эсгергенди. Зумакуул улу, урушну юсюнден хапарлап, кѳп шарт да келтиргенди. Тимур Тхагалеговну да ол кызауатны койсюзлюгюн сынаган офицерледен болганы себепли айтыр заты кѳп эди. Биттир улу уа лѳтчк жолну кыалай сайлаганын, ол бек кыйын усталык болганын, чынты офицер терк эм тюз оюм эте билдирге керекли-

МАГОМЕТЛАНЫ Сюлемен.

Магар этю

Токну ѳчюлтюу азайганды

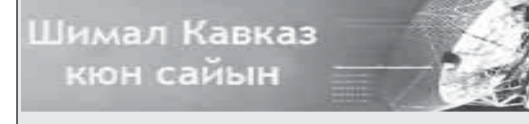
Нальчикде токну ѳчюлтюу селейе барады. «Каббалком-муэнерго» муниципал унитар предпритияны башчысы Муртаз Каров айтханга кѳре, этиллинг мадарланы хайыры бля былтыр алай шартланы саны 35 проценте азайганды.

Муртаз Каров анга электрокюч молкде жангыртуу ишле бардырылганлары да себепик этгенленин белгилегенди. Тийишли жумушланы чеклеринде трансформатор подстанцияла, тюрлю-тюрлю оборудованила жангыртылгандыла, темир чыбыкылары 47 километрден артыгы алышындырылганды. Дагыда хар бирини кючу 250 киловатт болган эки трансформатор подстанция ишленгенди.

- Баш борчубуз - ток сетельде кыоранчланы азайтуу. Шахар кенгерге барады, электроэнергияны хайырланы да аны бля бирге. Ол себепден аяулукну да сагышын этерге керекди, - дегенди Муртаз Каров.

Былтыр предпритияда токну автоматика амал эсепленген система (АСКУЭ) хайырланылып тебиргенди. Бу проектни бардырыуга «Энергомера» компания себеплик этгенди. Энди жангы приборланы хайыры бля хар юйде да неллей бир ток кюйдюргюлени шарт билдирилгенлей турады. Проектни битеуло багысы кѳп кыалмай 150 миллион сом болады.

Бизни корр.

Парковкваланы саны ѳседи
Краснодарны мэри Владимир Евланов курорт шахарда хак алынган парковкала кѳден кѳп бол барлыкларыны юсюнден айтханды, деп билдиреди шахар администрацияны пресс-службасы. Жууук заманда машинала салынуучу эки уллу комплекс ишлениркиди. Аланы кырууларына 40 миллион сом кыоратыллыкыды. Ол ахчаны уа инвестор берликди.

Шахар администрацияны бля инвесторну араларында этилген келишимге кѳре, Краснодарда хак алынырык парковкваланы кырауга 200 миллион сом кыоратыллыкыды. Кыобаны ара шахарында 6 мингге жууук автомобиллени салырга болук 140-дан артык муниципал жер болукду. Аладан туюк фиданы 90 процентин инвестор алады, алай беш жылдан парковкала барысы да шахарны иелигине ѳтерикди.

Телефон бля сѳлеширге жарарыкык тойюлдо

Краснодарны школларында бир кырал экзамен бериллири алында телефон бля сѳлеширге онг болмазча мадарла этилдикиди, деп билдиргенди журналистлеге регионни билим берую, илму эмда жаш тѳло политика жаны бля министри Наталья Наумова.

-Битеу школада да телефонну тауушун тундукдурган гитче аппаратла салынырыкыдыла. Анга бюджеттен 2 миллион сом чаклы бѳлюнорюкю, - дегенди ол. Алай устройвола, деп кыошханды министр, Краснодар крайда алгын тохташдырылгандыла. Бу иш сынау халда бардырылады. Ала салынырык школаны тизмесин да кенгерте барырга белгиленеди. Алай алааны саны берилген ахчага кѳре болукду.

Наталья Наумова дагыда ЕГЭ-ни кырауга быйыл крайны бюджетинден 100 миллион сом бѳлюнорюгюн билдиргенди. «Аны иги кесеге школада онлайн амалны хайырларына онгла кырауга кыоратыллыкыды», - деп, ол келир жыл алай устройвола крайны билим берген учрежденияланы барысына да салынырыкларын айырып айтханды.

Адыгея эки жылдан алма бля кеси кесин толусунлай жалчыталлыкыды

-Анга битеу онгла бардыла. Быйыл тамызып сугарынуу амалы бля ѳсдюрюлген алма терек бахчала 1,1 минг гектарны тутарыкыдыла, - дегенди ТАСС-ны корреспондентине регионну эл молк министри Юрий Петров.

Кысыа заманы ичинде битимле берип башлаган терек бахчала биогонлюкде республикада 650 гектар жерни аладыла. Быйыл алага дагыда 442 гектар бѳлюрге белгиленеди. Министр айтханга кѳре, 2016 жылда Адыгеяда кѳпжиллык тереклени салырга федерал ара 34 миллион сом берирге айтханды.

Капремонт ючюн хакыга кыошулганды

Кѳп фатарлы юйледе жашаганла барысы да хайырланган ырыкыга тынгылы ремонт этинуо республиканы фондундан «Интерфакс» билдиргенлери кѳре, Дагыстанда ол жумуш ючюн хакыны 2016 жылда 3,8 процентте кѳтерюгенди. Былтыр ол 5,2 сом болган эсе, энди 5,4 сомду. Былтыр республикада кѳп фатарлы юйлеге тынгылы ремонт этиуге 290 миллион сом бѳлюнгенди. Ол ахчага 30 юй жангыртылганды.

Таксиле жорукыланы бузадыла

Север Осетия-Аланияда МВД-ны УГИББД-сында Жамауат советни келечилери ДПС-де кыулук этгенле бля бирге Владикавказда рейд бардырылгандыла эмда эки сагыатны ичинде ара транспорт тохтап, адамланы алычуу жерлени бийлеген таксистлеге 20-дан артык администрация протокол жарашдырылды. Аны юсюнден МВД-ны республикада управлениясыны пресс-службасындан билдиргенди.

Таксистле, жорукыланы бузуп, эркин этилмеген жерледе тохтап кыаладыла. Аланы хаталарындан ара транспорт тохтауучулары кытарына жууукшылашмай, адамла кыйналадыла. Алагы автобуска неда маршруткага минер ючюн уллу жолга чыгарга тышеди.

Адабият ингири

Бу кюнде республиканы школларында КМР-ни халкы поэты, Ленин ордени кавалери, сёзю устасы, халкыны жарыкландыруу ишге уллу кыйын салган поэти – Шахмырзаланы Османни жашы Саидни – 130-жыллык юбилейине аталган адабият-музыка ингириле, конкурсла аслам халда бардырылады.

Аллай тобешиу озган орта кюн Чегем районну Яникой элини Совет Союзну Жигити Байсолтанланы Алим атлы орта билим берген мектепте да болганды. Анга КМР-ни Жазуучуларыны союзуну башчысы Беппайланы Муталип, Чегем районну администрациясыны таматасыны орунбасары Жанкишиланы Жагфар, билим беруу управленидан Жанна Арипшева, Яникой элини администрациясыдан Беппайланы Илияс, поэти жашы Юрий, кызылары Лейла бла Ливаза, кырындашларындан тууганла бла туудуклары да келгендиге.

Жылмагга бойсунмагган тизгинле

Кыайсын бла биринчи жолугууну юсюнден да айтханды. Таматаны назмуларын орус тилде чыгаргандарыны башламчысы да Кыулий улу болганын чертгенди.

Шахмырзаланы Саид бизни деменгили адамларыбыздан бириди. Анычаланы эсте тутуу, алагда хурмет этиу, башлаган ишлерин андан ары бардыруу – бизни борчубузду. Быллай тобешиуле жаш адамланы эслеринде кыладыла. Биз аксакьалны биринчи китабы чыкканы да быйыл жюз жыл толганын унутмазга керекбиз, – деп, яникойчулага ариу алгыз да айтханды.

Юрий да атасыны назмуларын, Кыулийланы Кыайсын аны юсюнден айтхан сёзлени, Мактыланы Сафарны анга жоралауун да окуганды. Устазлага, сабийлеге да юйорню, тукумуну атындан поэти эсгергенлери, хурметлегенлери ючюн ыспас этгенди. Жанна Арипшева уа компьютер презентацияны конкурсуна кыатышып (ол да Саидни юбилейине жораланганды), аны кезиуонде районда

Жыйылганды алларында сөлеше, сагынылган школну директору Габоланы Мухарбий поэтле бу дунягга бош келмегенлери, ала кетгенлеринден сора да хар бири кесини энчи ызын кыойганын айтханды. Быллай тобешиуле жаш телюню юйретюде бютон кыйыматлы болгандарын белгилей, аны кыурагандыла, ары келгенлеге да ыразылыгын билдиргенди. Андан сора ингири бардырганла директорну юйретю жаны бла орунбасары Хочуланы Сакинат Магомедовна эм он биринчи классны окуучусу Кучмезланы Ачемез сахнага белгиле жырчы Мусулаланы Русланы чакыргандыла. Ол залдагылага Саидни сёзленине жазылган жангы жырнын эшитдиргенди.

чылыгы уа 1957 жылда жангыдан кыстау барады эм ол бир бири ызындан аслам китап басмалайды. Айхай да, аны «Сырийна», «Танг аласында», «Таулуну календары» деген назмулары поэти чыгармачылыгында энчи жерни аладыла. Ол таулу тишериууну – аныны-сыфатын кыурауга да энчи эс бурады.

Тобешиуно кезиуонде ары келгенле поэти кесини ауазын эшитирге онг тапханлары бютюнда кычууну керюнгенди. Ол «Болур» деген назмусун окуй, насийхат этеди. Анга тынгылай, суратлау сёзюно кючюне, назмуу аны уста хайырлана билгенине тоюноесе.

Беппайланы Муталип да, жыйылганды алларында сөлеше, 60-чы жылда Шахмырза улу аны атасына келип, ала келге дер хайырлашкандарын эсгергенди. Ол тобешиу фольклор экспедиция бла байламлы болганды.

Муталип Азорович Кыудайланы Мухтарга да тепсеулене жыярга, аныны сакьларга тийишлисин Саид насийхат этгенин билдиргенди. Поэти Кыулийланы

жетишимле болдурган окуучулага – Алаканы Амирге, Кучмезланы Ачемезге, Байтууганланы Светага – диплома бергенди.

Ингириде назмуу тепсеу алыша, аны ызындан а жыртсиле, ол кыурайыуу барганды. «Эрирей» халк ансамбль, жаш жырчы Гергьокьаланы Халимат, Асса-Пати тепсеу ансамбль (аны художестволу башчысы яникойчу жаш Элеккуланы Нурмухамматды), Мусулаланы Руслан анга бютон кыуат салгандыла.

Былаиде ингири хазырлаганлага, орус тилден бла литературадан устазлага Тимазкуулуны Лейлага, Бёзюланы Фатимага, Уналаны Жаннага эм школну программистине Дажиланы Айшатга, тогузунчу классны окуучуларына, кертиси бла да, ыспас этерчады. Бютюнда анда районну бирси школларындан келечиле болгандарын эсе алсак, яникойчула кыонакьалны, бирсилени да алларында юлголю болгандарын ачыкьалагандыла.

МОКЬАЛАНЫ Зукура.

САУЛУКЪ

Иммунитетни кючлендириуге болушкан беш алтын жорукъ

Саулуку сакьлау жаны бла Гарвард школну алмлери бизни саныбызны – чархыбызны таплай тутарга не зат болушканын ачыкьалагандыла.

Кышыны ахырына кюн, витаминле жетмей, сууукьала тийип, кыарыусуз болабыз. «Андан сора да, иммунитет, жыл сан келе-келсе, кыарыусудан-кыарыусузга айланады, ол бегирек 50-55 жылдан сора эсленип тебирейди», – деп эсгертеди геронтолог, кыартайыу эм кеп жашау жаны бла генетик, биология илмуланы доктору Алексей МОСКАЛЕВ. «8 уникальных способов достичь долголетия» деген кеп болмай чыккыган китабында алим иммунитетни кючленген магьаналы жорукьаланы юсюнден Гарварддан коллегаларыны оюмларын билдиргенди.

1. Жашырын инфекцияланы заманды багьызын Жылгьа бир кере бир ненча вирусну болгандарына бла кыалгандарына алаштыриле тийишлиди. Иммунитетбизни бегирекда цитомегаловирус, вирус Эпштейна-Барр эмда герпеслени тюрлю-тюрлюлери эгеп турадыла.

Эсгерилге: бу анализле ОМС-ни хакьсыз списогуна кирмейдиле, алай аны аслам лабораторияда берирге жарайды. Хакьы регионга кере болады, сёз ючюн, Москвада, орталык ёлчөм бла айтханда, бирине 500-600 сом.

Тири халда инфекция табылса, вирус-

лага кыажу багьыу буюрурча врача барырга керекди. Алай ол тири халда болмаса уа, эншигеде сагынылган амалланы хайырланганлай тургузу.

2. Бал тузга – угьай Сууукъ тийгенден, жыгьылып ачытханды анда эмда эски аурууладан сора да, санды – чархда воспалениланы татлы, кыуурулган ашарыкьала эмда тюкен кыйымала кыозгьайдыла.

Эсгерилге: букьган воспалене болганын бла кыалганын билирге анализле болушадыла. Аны Интерлейкин 6 (ИЛ-6, Interleukin 6, IL-6) тинтиуле эмда иги ачыкьаладыла. Бу анализни багьасы Москвада 1500 сом чакьлы бирди. Андан учузуракъ, алай вирусну таныгьан сезимликлерини кючлери аз болгьан анализле: С-реактив белок (СРБ, CRP) – багьасы 500 сомгьа жетеди эмда СОЭ (эритроцитлени чёггенлери не кере) – багьасы 200 сом эм андан артыгыракьады. СОЭ-ни хакьсыз ОМС полисге кере берирге да боллукьду, анга медицина излемле бар эселе эмда аны бакьгьан врач буюрса.

3. Артык семизлик – кыоруулауучу клеткалга чырмау Саныгьызыны – чархыгьызыны ауурлугьуну индексин санагьыз (ИМТ): метрледе ёсуюмюозно квадратга буругьуз, андан сора килограммлада ауурлугьугьуну ол тарихге юлешигиз. ИМТ жыйырма бешден аслам эсе, арыкь болурга керекди. Магьаналыды: Керексиз жау воспале-

нияланы кыозгьарга себеплик этген затланы чыгарыды. Андан сора да, семизлик иммунны системаны кыоруулагьан Т клеткалга жууаплы болгьан вилохондй безни (тимусну) ишлеуонде чурумла чыгарыды.

4. Кыозгьыруучу ичги микробланы жарга болушады Саулуку эр кишиге кюнне бир бокал чакьыу ичегге жарайды, тишериугьа – аны жарымын, ийыкьга эки кюнню уа ахырысы бла да ичмей тезерге тийишлиди, деген оюм жюрюйдю. Алай сан – чарх кыарыусуз эсе, воспаленила, эски ауруула, ичгинги не азы да иммунитетте хата келтиредди, дейди Александр Москалёв.

Аракьы микробланы кырады дегенлик – ол ёторюкю, дейдиле алимле. Кыозгьыруучу ичги чегилени жырууларын инчигертеди эм кьаннга андан бактерияла тынч ётедиле, ол а жангы воспалениланы кыозгьайды, иммунитетни кыарыусуландырады.

5. Бир затха эс бурмагьанлай, иги жукуларга кюрешигиз Жукьлагьан заманда санды – чархда бузукулукула тапландырыладыла, воспаленила кыурутуладыла, иммунны клеткаланы чыгарыугьа жууаплы система жангыртылынады. Аны себепли абадан адамгьа суткага 7,5 – 8 сагьат жуку керекди.

«Комсомольская правда».

Байламкыкьа

Тенглеринде кыонакьлау, бир бирден юйрениу игиди

Бытыр Быллымын Ахматланы Ахматны атын жюрюттен орта школуна кыонакьга Прохладный шахарны чыгармачылыкь школуу устазлары бла окуучулары келгендиге. Жаш фахмула, жарык концерт программаларын кергюзюп, жыйылгьанланы келерин кёторгендиге.

Кеп болмай а Быллымн элден школчула андагы тенглерин жокьлагьандыла. Ала уллу тойоюн программа да бардыргьандыла. Аны чеклеринде сабийле районну жашауу бла толу шагырейленгендиге, тарыхдан, маданиятдан эм башха бёлюмледен

да кеп сейир шартла билгендиге. Жаш адамла килисада да болгьандыла, мында дин тереле кыалай кыурагьанларын да кергендиге.

Прохладный шахарда А. С. Пушкин атлы 8-чи номерли школда кыонакьлага аны директору Юлия Потекина, завучу Надежда Слюсарь эмда окуучула, устаза туз-гыржын бла тобегендиге. Мектепни иши бла шагырейленгендиге, классланы да жокьлагьандыла. Бютонда бег а ала калодому бла спорт залны жаратхандыла. Мында 36 миллетни келечиси окуйду. Жыл сайын школда арада шюхулкуну кючюлен «Диалог культуру» деген фестиваль болады. Бу жол да байрамны бардыргьанла кыонакьланы торлю-торлю миллет азыкьла бла сыйлагьандыла.

Ызы бла жаш адамла шахарны чыгармачылыкь школуна кел-

гендиге. Мында да кыонакьлага жыр айтып тобегендиге. Маданият учреждениланы таматасы Наталья Перегуда жаш адамланы сорууларына кеси жууапла бергендиге. Ол мындагы бёлюмлени ишери бла да шагырей этгенди.

Быллымчыла уа, фойеде миллет ашладан кермюч кыурап, аламан концерт кергюзгьандиге. Тауча, орусча айтылган жырлага кыурачула сиююп тынгылагьандыла. Сахнада Кыулийланы Кыайсынны назмуларын да окугьандыла.

Хар номерни ахырында кызыуу кыарс урулуп турганды. Шюхулкуну байрамын андан ары «Искорки», «Горошкин» деген сабий тепсеу кыаумла бардыргьандыла, тамата классланы окуучулары уа жырла айтхандыла.

Кыонакьлага ыразылыгын билдире, Василий Антонович Овчеренкону туудугь Лидия Чумовская сөлешгенди. Аны кыарт

атасы узакь 30-чу жылда Быллым элде устаз болуп ишлегенди. Туудугь айтаннга кере, Василий Антонович тауаны бек жаратханды. Кеси ишлеген гитче школчукьга уа битеу жюреги бла берилген эди. Ол заманда жашчыкьла бла кызычыкьла, окууда биринчи атлам эте, кыаратаны башлагьан эдиле. Ол кыонакьлага «Повесть о Быллыме» деген китабын да саугьа этгенди. Эли юсюнден жюрек жылуу бла башхала да сөлешгендиге.

Ол кюн кыонакьла дагыда Прохладный шахарны Художестволу галереясында да болгьандыла. Мында кергюзюлген суратла адам кёзон айырмачы тамаша эдиле. Бютонда бег а Бахсан ауууну табийгьатын ачыкьлагьанла: кыар теппели таула, кыала, шорхулдап акьгьан суула, нарат терекле. Художникледен бири уа сабийлеге чыгарманы кыалай жарга керек болгьанын кергюзгьанды. Быллымчыла уа мастер-классны чеклеринде Минги тауу суратын ишлегендиге.

Школчула кыонакьбайларына, тобешиуно кыурагьан жазуучьга, китап басмалауучу Мария Котляровага да ыразылыкьларын билдиргендиге. Прохладначыла уа жууукь заманда Малкьар халкыны жангырыууну кюнине Быллымда концерт программа кергюзторге сёз бергендиге.

Анатолий ТЕМИРОВ.

Жашау халпа

Фатар ючюн талашыу

«Говорим и показываем» деген берирге кыурагьан бу сагьатда келдеде намьс-сый, хурмет, бег да кыалмагьанды деп алай сунарыкьды. Кызы анысын юйден кыыстагьанды не да туудугь ыннасын биргесине жашарга кыоймайды дегенча, башха торлю кужур ишле бола турадыла.

Асламысында юйор кыурагьаны баш сылтау фатар болуп чыгады. Бир атадан бир андан туугьанла окуна аны юсюнде бир бирлерине жау болуп кыаладыла. Шёндю кыурагьан журт аллыкьма деген ышануулыкь ёчюлгенди, энчи юй ишлерге кёпчине кыолларындан келмейди. Ол себепден жашау жер мажаруу кыыйын проблемга айланганды. Баям, аны ючюн болур кысыкьа жууукьланы, тап бир юйорню адамларыны араларында окуна фатар ючюн талашыу барганды.

Жашагьан адамгьа баш сугьар жер керекди. Анга сёз да жокьду. Алай аппаларындан, аталарындан кылган энчи мекьма не да окугьан ие болур ючюн эгечден, кыарындашдан, жууукьладан айырылууну мен айыпны ишге саныймы. Бары да келишип, бир акьылы болуп, кыарыусузга болушсала, кыалай иги болуку эди! Бир-бирле фатар ючюн ахырдан аны керекли болмай тургьанлай даулашадыла. Сыртларына кёторюп, ол дунягьа эптирик болурла...

Мен таныгьан бир таулуно юй бийчеси ауушханды. Шахарда бир отулу фатары барды. Жашы сатып алган. Атасына башха тишериуу келтирерге ол кеси да болушханды. Огьурлу бетли, бир тап адам. Эки-юч ай бирге жашагьандан сора, пропиканы юсюнден сёз барганда, жаш жагьын этип тохтагьанды. Юйорге жангы келген тишериууну прописка этидирерге унамай. «Фатар меникиди», – дегенини айтып. Кесини жарагьан юй барды. Ол а телими болгьанды, сени атага кыурап тургьан, жангьыз отогьа эркинлиги болмай. Кетди да кылды.

Бир жол шахар сюдно кобюридунда олтуруп тургьан жыл саны келген кишиге жолукьдум. Таныгьанымдан башха шагырейлигим жокь эди аны бла. Болсада сордум не жумуш бла айлангьанын. Ол а айтды: «Сюдге чакьыргьандыла. Ата-биздан кыалгьан эски юй манга

жазылгьанды да, эгечим а, аны жарымына дау этип, сюдге бергьанды. Кесини юйорю, журту да бардыла. Мен а, кыалай этерге билмей, олтурама. Судьягьа кириле уялып». Керемисиз, кыалай болады? Кыарындашы уялады, эгечи уа уялмайды.

Динибизде уа быллай папар жюрюйдю: «Кыыл кёпюрдөн ётген заманда, хар ким кеси башыны кыайгьысына кирип, бир киши бир кишиге кыарамайды. Жаланда эгечи кыарындашына болушурга кюрешеди, ол жыгьылмагы эди», – деп. Бизде уа шёндю, жарыкьга, кыарындашы ючюн ёлорге хазыр болгьан угьай да, ол бар, жокь эсе да билмегенле тобейдиле. Ол а не ючюндю? Аны сылтаулары кеп торлюдоле.

Жылга терк озадыла, сабийле, кёзге керюнемей, абаданла болуп кыаладыла. Ол жашауно ёмюрледе да торленмезлик жоруугьду. Кызыны тышына чыгар, жашны юйдегили болур жыл санлары жетгенде, ата-анала кыайгьы боладыла. Ким келер алагы келин болуп, кыалай юйорге, кыалай адамланы кыолларына тошер кызылары...

Тойлада аламан ариу алгьышла айтыладыла, бир-бирлеге сейир да этесе, аллай сёзлени кыайдан да таба болурла деп. Айхай да, аланы ючюн эсесекчиги окуна толса, жангы юйор юлюшсюз кыалмаз эди насыгьдан.

Алай жашуу кертилик башханы кергюзтеди. Не жаны бла да жангы юйорге болушлукь, тутучулукь этерни орунуна аны абындырыгьга, бузаргьа суйгенле табыладыла. Ишин этип излесенг, бу уа мёлек кибикди дегенге да табарыкьса чурум.

Юч отулу фатарда жашайды жыл саны келген Махуу жангьыз кеси. Кыарындашлары, эгечлери да юйдегили болгьандыла. Аны уа жашау нёгерге-телевизор. Кече-кюн да анга аралгьанлай турады. Заманында кыатын алыр кыайгьылы болгьанын билген-лай, кесини юйдегиси, юйорю да болгьан гитче чабып жетип тургьанды.

да кыоркьган этеди келепен кызындан.

Узун сёзюно кысыкьасы – экиси да бир болуп, анасы, эгечи да, не ёлген, не кыалгьан деп суйленгендиге фатарны кыорууларга. Жаш юйдегисиз, юйорюоз кыалгылы уа аланы аз да кыайгы этдирмегенди. Ол аллайды, ол быллайды деп, торлю-торлю чурумла излеп, жашны кыурулай кыойдула. Жюуукьладан: «Махууну харип этдигиз», – деп тырман этген болса: «Ким угьай дейди, келтирсин кыатын», – алайды анасыны жууабы. Энди анга бир жан келмезлигин биледи, излегени да ол эди.

Мен билгенден, таулулада жашлары юйдегили болмай кечирек кыалса, анасы, атасы да ичлерин кыоркуу алып айлануучудула. Была уа, не да болсун, юйорюозге келин кирмесин деп кюрешгендиге эм ол «сермешде» хорлагьандыла. Фатарны сакьлагьандыла. Алай кимге?

Сиз эшиттенимисиз аллай зат? Анасы жашыны юйдегили болурун суймеген. Келини фатарга ие болуп кыалкькьды деп, андан кыоркьгьандан. Да не умут эте эдигиз да, биреую кызы келген юйонде, фатарны кыой да, бир затха эркинлиги болмай, кыуламчы жашарга керекди? Кыайсы ана да кызыны иги адамланы кыолларына тошерин суюди.

Бизде кыайын аны бла келинин араларында жарашуулукьну, бир бирин аныгьалукукуну эки жанына да уллу насыпха санаргьа боллукьду. Бир таныш тишериугьа кыалайсыз, иги турамсыз деп соргьанымда, ол быллай айтхан эди: «Турган кибик этебиз, юйорюозге уу жилин киргенди, андан башха хатабыз жокьду». «Уу жилин» деп келинге айтханын арта аныгьагьан эдим.

Алай башхала да бардыла. «Коммунизмге жол» («Заман») газетде кеп жылланы ишлеген Батчаланы (Мокьаланы) Думасарны айтханын билдирейин сизге: «Келиним бла насыбым тутханына бек кыууанам. Аны ёз кызымдан башха кермейме. Болса, аллай боллукьду аны, андан иги болурга амалы жокьду». Келини Катя уа Жаболаданды. «Былай кызыны ёсдюрген анагьа бла атагьа жооз кере, минг кере ыспас этем», – дейди Думасар.

ТАУЛУЛАНЫ А.

ТӨГЕРЕК СТОЛ

Миграция политика кьаллай болургъа тийишлиги?

КЪМР-ни Жамауат палатасында «Къабарты-Малкъарда миграция бла байламлы проблеманы тамамлауда жамауатны бла кьыралны бирге ишлеуери» деген темагъа «төггерек стол» бардырылганды. Аны ишине миграция службаны, миллет-культура араланы келечилери да къатышандыла.

Жамауат палатаны башчысы **Хазратали Бердов**, бу проблема бюгонлюкде артыкда магъаналы болганын чертип, аны битеу власть органла, граждан обществовну институтлары да сюзерге, болумну тапандырыуну жолларын излерге борчлу болганын белгилегенди.

Россейде миграция политика РФ-ни Конституциясына, халкъла аралы праволу аклагъа таянып жарашдырылганды. Аны баш мураты – кьыралыбызгъа келгенле хайыр келтиривча этиуду. «Алай, законлагъа торленуле кийирилгенлерине власть органла тийишли мадарла этгенлерине да къарамай, бу сферада проблемада энгта кендлюе», - дегенди ол.

Хазратали Бердов оюм этгенича, Къабарты-Малкъарда миграция политика республиканы социальный сферасын бла экономикасын айнаытуу бла байламлы болургъа керекди. «Соруула уа кендлюе, - деп чертгенди ол. - Республикагъа хар жылдан ненча адам келеди, ала килледиле, жамауат кьоркьусулукъгъа, уруну рынокгъа кьаллай себеплик этедиле, мигрантла налоганы телерча кьаллай мадарла толтуругъа тийишлидиле, алагъа медицина болушлукъ беривну, сабийлерин окутууну кьурау эм кеп башхала. Бюгон а биз алагъа жууапла алыргъа сюебиз».

РФ-ни Миграция службасыны КЪМР-де Управлениясыны орунбасарыны кьулулгун толтурган **Арсен Калмыков** келтирген шартлагъа кере, былтыр республикадан 3,2 минг адам кетгенди, ол а аны аллында жылны шартларындан 7 процентге келдю. «Аланы жарымындан асламы 40 жылгъа дери жаш адамладыла. Аланы арасында Россейден тышына кетгенле да бардыла – 536 адам. Ала Германиягъа, Армениягъа, башха кьыраллагъа кендгендиле.

Республикадан кетгенле экономика кьытыккыны, иш болмагъаныны, социальный ышангылыккыны кермегенлерини сылтауларын айтадыла. Кёбюсю бийик билмиллидиле. Хал торленмесе уа, республика интеллектуал байлыгын тас этеригине кьоркьу барды», - дегенди ол.

Бу кезиуде Къабарты-Малкъаргъа 14,9 минден артык тыш кьыраллы келгенди, аланы кёбюсю туристледиле, окьургъа киргенле да бардыла. Иш излегенлени саны уа эки мингге жетеди. Асламында ала квалификациялары болмагъанладыла: сатыу-алыу, халкъны жумушларын толтуруу сферада ишлегенле. Аны бла бирге уа ишчи патентлени алгъанланы саны азайганды, ол а аны жарашдырыуну нызамы къатыланганы, мигрантла экзаменле беривге борчлу болгъанлары да себеплик этгенди.

Сёз Сириядан эмда Украинадан къачкынчыланы, алагъа Россейде болжаллы халда жаргъан эркинлик беривну, гражданствону жарашдырыуну юслеринден да баргъанды. Докладчы законлагъа бузукълукъла этип, РФ-ге келгенлеге къажуа ишни юсюнден да

билдиргенди. Ол келтирген шартлагъа кере, былтыр предприятялада, сатыу-алыу жерлерде 12,7 минг тинту бардырылганды, аланы кезиунде 10,5 минг протокол жарашдырылганды. 385 тыш кьыраллыны Россейден жашагъан жерине ашырыуну юсюнден оную чыгарылганды.

Жамауат палатаны граждан обществовну айнытыу, миллетле эм динле аралы байламлыкъла жаны бла комиссиясыны башчысыны орунбасары **Хаути Сохроков** а миграция бла байламлы проблема бюгонлюкде кьолайлы кьыралланы да жарытханын чертгенди. Ол докладчыдан келтирген шартлагъа кере, арт он жылны ичинде республикадан тышына 8369 къабартылы, 2360 таулу, 30988 оруслу кетгендиле.

Къайтхаланы саны уа кьайда азды: 2633 къабартылы, 1091 таулу, 11483 оруслу. «Алай бла республика 27 мингден аслам адамын тас этгенди. Ала асламы билмилли, квалификациялары болгъанладыла. Аланы орунуна уа кимле келедиле?» - дегенди ол.

Ол айтханыча, Сириядан Къабарты-Малкъаргъа 978 адам келгенди. Бытыр 83 юйюрге, аны аллында жылда 25 юйюрге жашуу журтла сатып алынгандыла. Хаути Хазринович тышындан келгенлеге болушлукъ этилгенде, республиканы халкъкыны излемлери да сакъаныргъа тийишли болганын чертгенди.

Палатаны келечиси – орусла «Вече» миллет-культура араларыны таматасы **Анатолий Канунчиков** а докладчы Украинадан къачкынчылагъа

республикада жашагъанла гуманитар болушлукъ этгенлери ючюн ыразылыгын айтыудан башлагъанды. Ол билдиргенича, Жамауат палатада алагъа болушу жаны бла фонд кьураылганды. «Анг банканы ишчилеринден, предпринимательден башлап пенсиячылагъа дери битеу жамауат да кеслерини юлюшлерин кьошхандыла. Жыйылгъан аха уа Украинагъа кьайтыргъа сюегенлени жол кереклерине кьоратылганды», - дегенди ол.

Тюбешиуде право нызамны сакълауучу эм контроль тамамлауучу структураланы келечилери да селешгендиле. КЪМР-ни прокуратурасыны бёлюмюно таматасы **Курданлы Руслан** бла КЪМР-де МВД-ны участка уполномоченныйлени ишлерин кьурау эм акъылбалык болмагъанланы ишлери жаны бла бёлюмюно таматасы **Аслан Ашхотов** мигрантла республикада кримноген болумгъа этген себепликни юсюнден билдиргендиле.

УФМС-де Жамауат советни башчысы **Владимир Накаев** а советин ишине, республикагъа келгенлеге кьаллай болушлукъ этилгенлени юслеринден айтханды. Ол Къабарты-Малкъар тыш кьыраллада жашагъан бир журтлуларыбызны Россейге кечюрюуге себеплик этиу жаны бла программагъа кьошулулгъа кереклисин чертгенди.

Кенгешини ахырында, битеу айтылгъан эсге алынып, КЪМР-ни Правительствосуна, Федерал миграция службаны Управлениясына, прокуратурагъа, Урунуу, иш бла жалчытуу эм социальный кьоруулауу министрствогъа, башха жууаплы ведомствогъа тийишли эсгертиуге къабыл этилгендиле.

ТИКАЛАНЫ Фатима.

Алгъа 24 окьуучу чыкьганды

Ана тилни Халкъла аралы кюнунде КЪМКУУ-да школчланы араларында бардырылгъан республикалы ачык олимпиадада хорлагъанланы саугъалагъандыла. Конкурс «Мы – россияне!» деген орус тил бла маданиятны фестивалыны чеклеринде кьураылгъан эди. Анга сегизинчи классладан башлап онбиринчилеге дери мингден аслам школч кьатышханды.

Окьуучуланы олимпиадагъа хазырлагъан устазлагъа ыразылыгъымы билдиривге сюемя.

Мындан арысында да жаш адамлагъа жетишимле телетни юйретуу эм социал вопроста жаны бла проректору Аус Кумыков.

Профильли кафедраны таматасы филология илмуланы доктору профессор Башийланы Светлана эм преподаватель филология илмуланы доктору профессор Геляланы Ариука олимпиадада хорлагъанлагъа диплолла бла эсде кьалыргъа саугъала

бергендиле. Эришиуде республиканы школларындан алчы жерлеге 24 окьуучу чыкьганды.

Ол кюн устазлагъа да даражалы конкурсга кьатышханлары ючюн сертификатла берилгендиле. Жыйылыуну ахырында уа вузну чыгармачылыкъ къауумлары жарык концерт кёргозгендиле.

Бизни корр.

ЗАКОН

Аналыкь капиталны программасыны болжалы созулгъанды

«Сабийлери болган юйорлеге кьыралны жанындан болушлукъ этиуну кьошакъ мадарларыны юсюнден» 2006 жылда 29 декабрьде чыгарылгъан 256-ФЗ номерли Федерал законгга тюзетиуге кийирилгендиле. Документге кере, юйорде экинчи сабий туугъанда неча юйор ёксюзно кеслерине алгъанда, аха саугъа этиледиле.

Законну 13-чю статьясында уа бу программа 2007 жылда 1 январьдан 2016 жылда 31 декабрьге дери кезиуде ишлегени жазылып эди. Алай, тюзетиуге кийирилип, аны болжалы 2018 жылда 31 декабрьге дери созулгъанды. Закон басмаланган кюнден кючюне киргенди.

Бизни корр.

Эришиуле Жюрек учунуулукъ бла

Би конлде Мечиланы Къазим атлы жаш телю библиотекеда КЪМР-ни халкъ поэти, публицист, драматург Адам Шогенцукъну 100- жыллыгына атап «В его душе мелодия звучит» деген конкурс – жыйылыу бардыргъандыла.

Адам Огьурлуевич кесини ёмюрюню чынтыгы уаны, инсаны эди. Бирси поэтленича, аны жюрегун да заманны торлениулерин, жашауну мутхуз бла жарык конлери, табийгъат тамашалыкълары эм былач башха затла кьозгъгъандыла. Ол ёз фольклорун жаныча кёргени себепли аны айнытыргъа да уллу кьыйын салгъанды. Аны юсюнден конкурса келген устазла, сабийле да бир кере айтып кьоймагъандыла. Эришиуге хазырланган назмула да уллу кёллюлюк бла сайланмагъанлары туура эди.

Кьонакъланы санында поэтни кьызлары филология илмуланы доктору Нина Адамовна эм инженер-математик Лариса Адамовна да болгъандыла. Художник Анатолий Жиллов, А.Шогенцукъ атлы Къабарты кьырал театры актёру Лиуан Тамазов, поэт Болатланы Юруслан эм башхала жюриде олтургъандыла.

Нальчикни, республиканы битеу районларыны школларыннан 1-чи 10-чу классларыны окьуучулары поэтни чыгармаларын шатык айтхандыла. Аланы араларында уа Уллу Ата журт урушха, сюемекликге, саулыкъгъа, табийгъатха жораланган ариу назмула, поэмаладан юзюлке бар эдиле.

Жашчыкълар бла кьызчыкълар «Всю ночь шёл дождь», «Красота», «Баксан», «Вершины», «Утро», «Пути правды» эм дагыда кеп башха тизгинлерин жюрек учунуулары бла эшитдиргендиле. Тырныаууз шахарны экинчи номерли школундан Камила Уришева бла Фатима Бесланеева уа, чам халда жазылгъан жууапсыз сюемекликни юсюнден чыгармагъа кере сахна оюн салып, кьарачуланы бютюн кьууандыргъандыла.

Нина Адамовна атасыны чыгармачылыкъ жолу бла байламлы кеси жарашдыргъан «Жизнь и творчество», «Всю ночь шёл дождь» эм «Светлое окно» деген китаплары бла шагьырей этгенди. Кепле сыйоку окьугъан «Назову твоим именем» деген сюемекликни юсюнден повесть да басмаланыргъын айтханды. Ахырында ол, келгенлеге жюрек ыразылыгын билдирип, назмула окьугъан сабийлени Адам Шогенцукъну изданилары бла саугъалагъанды. Эришиуну эсеплери жууукъ заманда белгилли боллукълудыла.

ТЕМУККУЛАНЫ Амина.

Акция Ушакъла, жырла, назмула

«Кишилики ыйгыгы» патриот акцияны кезиунде РФ-ни МВД-сыны Нальчик шахарда Управлениясыны кьулулукчулары Ветеранланы совети бла бирге 10-чу номерли школда болгъандыла.

Ич ишле органланы эм Ич аскерлени ветеранларыны шахар советини таматасы Эдуард Демьяненко школчлугага совет халкъны Уллу Ата журт кьазауатны жылларында жигитлигини юсюнден билдиргенди. Жаш адамла уа кьонакъларгъа ол кезиуну юсюнден жырла айтхандыла, назмула окьугъандыла.

Быллай тюбешиуде жаш адамланы праводан хапарлары этедиле, нызамгъа юйретедиле, аланы араларында аманлыкъланы жолун кезиуде себеп боладыла эмда аскер булукълугъа сейирлерин кьозгъайдыла», - дегенди Эдуард Демьяненко, жыйылыуну юсюнден оюмун билдире.

Нальчик шахарда УМВД-ны пресс-службасы.

Алгъышлау Ёхтемленебиз, узакъ ёмюр тежейбиз

Хурметли атабыз, аппабыз Кишитканы Ахмадияны жашы Илиясны биз бек сюебиз. Хар заманда кёлюн алыргъа сакълыз. Ахшылыкълары, огурулулукълары, нызамлыкълары юлгюсюдо, ол юйретген жол бла баробыз, аны бла оюулашобыз.

Бу конлде аны юбилейи болды. Ол бизге уллу кьууанчды. Огьурлу аппабызны кьолун тутаргъа барлыкълыз. Кезюне да кьарап, ариу алгъышла айтырыкълыз. Мындан арысында да, бизге оюу эте, кеп жылланы аллыбызда барсын! Сюебиз, ёхтемленебиз, узакъ ёмюр тежейбиз.

Сабийлери, туудукълары.

Сюд Наркотиклени автобус бла жибергенди

Терк райондан Астемир Уначев кьыралгъа 5 минг сом тазир телерикди эмда аны эркинлиги юч жылгъа условно сыйырылгъанды, деп билдиргендиле бизге РФ-ни Наркоконтрольлукъ этген службаны КЪМР-де Управлениясындан.

Ол жууагъа Май районну сюдюню оюуну бла тартылганды. Тохташдырылгъаныча, Уначев психотроп дарманланы законсуз сатып алгъанды, аланы асырагъанды эмда сатханды. Анга аланы Москвадан келген автобус бла жиберген адамгъа да уголовный иш ачылганды.

Терекчи жаш автобуса тюбеп, «саугъаны» алгъанды. Анда уа трамодол дарманны 150-ден артыкъ таблеткасы бар эди. Ол аны бир кесегин сатханды, кьалгъанларын а букьдуруп тура эди. Уначев аманлыкъларына жендиргенди. Сюд ол алгъын жууагъа тартылмагъанын, следствиягъа болушханым эмда аны эки гитче сабийи болганын эсге алып, оюуну алай чыгаргъанды.

Прокуратура Жоллагъа кереклисича кьаралмагъаны ючюн

Элбрус районну прокуратурасы УГИБДД-ны инспекторлары бла бирге районда жолда жюрююню кьурауда кемчиликлени ачыкъларгъандыла.

Тинтиулени кезиунде тохташдырылгъаныча, тийишли федерал законнга бузукълукълар этилип, Тырныауузда, Бедик, Кенделен эм Быллым элдеде жолланы буздан эм кьардан ариулауу аскер булукълугъа сейирлерин кьозгъайдыла», - дегенди Эдуард Демьяненко, жыйылыуну юсюнден оюмун билдире.

Следствие управление Следовательле болумну тохташдыргъандыла

РФ-ни Следствие комитетини КЪМР-де Следствие управлениясы Нарткъаладан эр кишиге ачылгъан уголовный ишни тинтип бошагъанды. Ол адамны ёлтюргени ючюн (УК-ны 105-чи статьясыны 1-чи кесеги) терсленеди.

Следствие тохташдыргъаныча, ол игичи болгъанды. Былтыр 5 апрельде негери бла тюбешгенди. Аны аякълары ауруу эдиле, ол себепден арбачыкьда жюрюгенди. Ала акиси да аракы ичерге келишедиле. Алай «байрамны» кезиунде шухъла туюшгендиле. Нарткъалачы эркегыруу негерин бичакъ бла жюрегине ургъанды. Ол жараладан алайда ёлгенди.

Тинтиулени кезиунде бузукълукъ терслигине жендирмегенди, следствияны алдаргъа кюрешип, кесими жашаууну кьоруулагъанма дегенди. Алай следовательле эм экспертле, битеу тинтиулени тынгылы бардырып, мурдарлыкъ кьалай этилгенин тохташдыргъандыла. Уголовный иш прокуратурагъа берилгенди.

Полиция Уручу аманлыкъларына жендиргенди

РФ-ни МВД-сыны Нальчик шахарда Управлениясына 29-жыллыкъ тишируу тарыгъып келгенди. Аны айтханына кере, республиканы ара шахарыны солгу жерлеринден биринде аны сумкасында ким эсе да ахчасын урлагъанды.

Оператив-тинтуу ишлени кезиунде уа аманлыкълары этгенине ишекликде Тырныаууздан 17-жыллыкъ кьыз тутулгъанды. Аны МВД-ны акъылбалык болмагъанланы ишлери жаны бла бёлюмюно кьулулукчулары ачыкъларгъандыла. Тутулгъан аманлыкъларына жендиргенди.

Басмагъа ТИКАЛАНЫ Фатима хазырлагъанды.

2016 жылда март айда беш уухатны намаз кьылыуну заманы							
Ыйыккыны кюнлери	Айны кюнлери	Эрттен намаз	Кюн чыкьгъан заман	Тюш намаз	Экинди намаз	Ашхам намаз	Жассы намаз
Геуюрге	1	05:12	06:42	12:28	15:32	17:55	19:35
Бараз	2	05:10	06:40	12:28	15:32	17:56	19:36
Орта	3	05:08	06:38	12:28	15:33	17:57	19:37
Байрым	4	05:06	06:36	12:28	15:34	17:59	19:39
Шабат	5	05:05	06:35	12:28	15:35	18:00	19:40
Ыйык	6	05:03	06:33	12:27	15:36	18:01	19:41
Баш	7	05:01	06:31	12:27	15:37	18:02	19:42
Геуюрге	8	05:00	06:30	12:27	15:37	18:04	19:44
Бараз	9	04:58	06:28	12:27	15:38	18:05	19:45
Орта	10	04:56	06:26	12:26	15:39	18:06	19:46
Байрым	11	04:54	06:24	12:26	15:40	18:07	19:47
Шабат	12	04:53	06:23	12:26	15:41	18:09	19:49
Ыйык	13	04:51	06:21	12:26	15:41	18:10	19:50
Баш	14	04:49	06:19	12:25	15:42	18:11	19:51
Геуюрге	15	04:47	06:17	12:25	15:43	18:12	19:52
Бараз	16	04:45	06:15	12:25	15:44	18:14	19:54
Орта	17	04:44	06:14	12:25	15:44	18:15	19:55
Байрым	18	04:42	06:12	12:24	15:45	18:16	19:56
Шабат	19	04:40	06:10	12:24	15:46	18:17	19:57
Ыйык	20	04:38	06:08	12:24	15:46	18:18	19:58
Баш	21	04:37	06:07	12:23	15:47	18:20	20:00
Геуюрге	22	04:35	06:05	12:23	15:48	18:21	20:01
Бараз	23	04:33	06:03	12:23	15:48	18:22	20:02
Орта	24	04:31	06:01	12:22	15:49	18:23	20:03
Байрым	25	04:30	06:00	12:22	15:49	18:24	20:04
Шабат	26	04:28	05:58	12:22	15:50	18:26	20:06
Ыйык	27	04:26	05:56	12:22	15:51	18:27	20:07
Баш	28	04:24	05:54	12:21	15:51	18:28	20:08
Геуюрге	29	04:22	05:52	12:21	15:52	18:29	20:09
Бараз	30	04:20	05:50	12:21	15:52	18:30	20:10
Орта	31	04:19	05:49	12:20	15:53	18:32	20:12

КЪМР-ни Муслиманларны дин управлениясы.

УЧРЕДИТЕЛЛЕ: КЪАБАРТЫ-МАЛКЪАР РЕСПУБЛИКАНЫ ПАРЛАМЕНТИ БЛА ПРАВИТЕЛЬСТВОСУ

Баш редактор
АТТАЛАНЫ Жамал

РЕДКОЛЕГИЯ:
ЖАНГОРАЗЛАНЫ Нажабат (баш редактору орунбасары)
ТЕКУЛАНЫ Хауа (баш редактору орунбасары)
ТОКЪЛУЛАНЫ Борис (жууаплы секретарь)
ТИКАЛАНЫ Фатима (жамауат-политика жашуа бёлюмюно таматасы)

ТЕЛЕФОНЛА:
Редактору приёмный - 42-63-01.
Баш редактору орунбасарлары - 42-38-21, 40-04-82.
Жууаплы секретарь - 42-66-85.
Секретариат - 40-93-62. Кореكتورла - 42-63-52.

РЕДАКЦИЯНЫ БЁЛУМЛЕРИ:
Жамауат-политика жашуа - 42-67-68, 42-24-02.
Культура - 42-75-82.
Социальный-экономика - 42-66-73, 40-59-18.
Жангылыкълар эм спорт - 40-39-93, 42-66-71.
Окьуучула бла байламлыкълар жюрютуу эм реклама - 42-37-94.
Энчи корреспондент - 42-68-72.
Тилманчла - 40-28-97. Бухгалтерия - 42-30-87.
Операторла - 40-28-49, 42-39-65.

Редакция авторла бла кьагъат жюрютмейди. Кьол жазмалагъа рецензия этилмейди эм ала артка кьайтарылмайдыла.

Газетде басмаланган материалда айтылгъан оюмла редакцияны оюму бла келишимезге боллукълудыла. Алада айтылгъан хар зат ючюн

Россей Федерацияны Басманы юсюнден законну тийишлиликде материалланы авторлары кеслерин жууаплыдыла.

Редакция авторладан 400 газет тизгинден (машичка бла жазылган 5-6 бет) кепню алмайды.

Газет Басманы эм асламы информацияны эркинликтерин кьоруулауу жаны бла Къабарты-Малкъар регион инспекцияда 1994 жылда 14-чю июнда регистрация этилгенди.

Регистрация номер—Н—0066. Индекс - 51532

Газетни басмагъа КЪМР-ни Басма эмда асламы коммуникацияла жаны бла кьырал комитетини компьютер службасы хазыр этгенди.

Газет «Тетраграф» ООО-ну типографиясында басмаланганды. Нальчик шахар, Ленин атлы проспект, 33

Газетлени ишлерине тапдыруу ючюн КЪМР-ни почта связны федеральный Управлениясы жууаплыды. Телефонла: 76-01-28, 76-01-10

Газетлени розницагъа сатыу ючюн КЪМР-ни «Роспечат» акционер обществовну жууаплыды. Телефон: 42-69-34

Номерге графикте кере 19.00 сагъатда кьол салынады. 20.00 сагъатда кьол салынганды

ГАЗЕТНИ НОМЕРИН ЧЫГАРГЪАНЛА:
Мокьсаланы Зууура -